

UN ESTUDO COMPARATIVO DA TRADUCIÓN DOS ANIMAIS DE *CIEN AÑOS DE SOLEDAD*¹

Yu Zeng

Universidade Rey Juan Carlos
zy7269@hotmail.com

[Recibido 15/10/12; aceptado 14/06/13]

Resumo

A esencia da tradución é unha comunicación intercultural, na que a domesticación e a estranxeirización son dúas estratexias que se sitúan en dous polos opostos. Dado que estas dúas estratexias teñen as súas vantaxes e desvantaxes, deberían empregarse dun xeito flexible na tradución porque moitos factores afectan ao proceso de tradución. A primeira edición chinesa de *Cien años de soledad* publicouse na China a comezos dos anos oitenta e, dende entón, só apareceron tres versións chinesas. Polas grandes diferenzas entre os dous idiomas e os numerosos culturemas, a tradución desta novela, durante un tempo, foi considerada unha misión imposible. Na nosa investigación, concentrámonos na análise das técnicas empregadas ao trasladar os animais que só existen na cultura orixinal e, de acordo cos resultados, atopamos a tendencia a descubrir unha vía intermedia entre domesticación e estranxeirización dos tradutores.

Palabras clave: animais da América latina; técnica de tradución; estratexia de tradución; domesticación; estranxeirización.

1 Tradución do castelán para o galego de Lúa Cruz Fernández.

Abstract

Translation is essentially a cross-cultural communication. In it domestication and foreignization are two strategies which situate in two opposite sides with their own advantages and disadvantages. In fact, they are compatible and should be used in a flexible way because translation is a complex work affected by many factors. The first Chinese edition of *One Hundred Years of Solitude* was published in China in the first 1980s. Since then there only appeared three Chinese versions. Given the great differences between the two languages and the two cultures, the special narrative way, and the numerous *culturemes*, this novel was once considered impossible to be translated. In our work, we concentrated on analyzing the technique used in the translation of those animals which only exist in the original cultural background. And according to our results, we found the tendency of finding an intermediate route between domestication and foreignization in the translator's work.

Key words: animal names in Latin-American; translation methods; domestication; foreignization.

1. Introducción: Traducción e cultura

A traducción non é só unha actividade interlingüística, senón tamén unha comunicación intercultural, porque contén dúas partes esenciais: lingua e cultura. No século pasado, moitos expertos como Roman Jakobson (1959), Nida e Taber (1989), Even-Zohar (1978), Toury (1995) tentaban analizar esta actividade dende os distintos puntos de vista da lingüística descritiva, a teoría comunicativa, a sociolingüista etc. E existía entón unha tendencia evolutiva a tratar a traducción coma fenómeno lingüístico e coma fenómeno cultural. Para Holz-Manttari (Munday, 2001:77), a traducción é unha «cooperación intercultural»; R. Daniel Shaw (1988) mantén que o nome «transculturación» é máis axeitado que «traducción» para esta actividade; namentres André Lefevere (1997) trata á traducción coma «aculturación». Pola súa banda, Lance Hewson e Jacky Martin (1991: 31-132) no libro *Redefining Translation: the Variational Approach* propoñen que un tradutor é un operador cultural e aducen que «cultural equation should be an essential part of translation theory and practice alike».

Ao igual que no proceso de tradución, a cultura inflúe dende o comezo nas estratexias empregadas polo/a tradutor/a. Xorde entón un problema importante e arrevesado, que consiste en como se transmiten as mensaxes culturais dun idioma ao outro ou como se trasladan os elementos culturais que interveñen na tradución. Cal é o método axeitado? Debería o/a tradutor/a tomar unha posición orientada cara á cultura de orixe ou, pola contra, unha posición orientada cara ao idioma de destino? A resposta a estas cuestións suscita un debate sobre que cultura perseguir e cal contradicir. E dende aquí levántase a discusión entre os defensores da domesticación e aqueles da estranxeirización.

2. Domesticación e estranxeirización

Domesticación e estranxeirización son dous conceptos propostos por Venuti (1995), que os emprega para describir dúas estratexias diferenciadas na tradución. En 1995 propuxo por primeira vez estes dous termos no seu libro *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Podemos explicar estas dúas estratexias do seguinte xeito: a primeira refírese á tradución na que se adopta un estilo fluído, coñecido polos lectores da lingua de destino, a fin de reducir ao mínimo a estrañeza do texto da lingua orixinal; namentres que a segunda designa o tipo de tradución en que un texto meta rompe deliberadamente as convencións do idioma meta a través da retención de elementos exóticos.

Cando o filósofo alemán Schleiermacher (Mark & Moira, 1997) falaba das distintas maneiras empregadas ao traducir un texto, dixo que xeralmente só había dúas:

either the translator leaves the author in peace as much as possible and bring the reader to him, or he can leave the reader in peace as much as possible and bring the writer to him. (Mark & Moira, 1997: 43).

Segundo Venuti (1995), Schleiermacher permitiu aos tradutores elixir entre un método doméstico, que implica unha redución etnocéntrica do texto orixinal, ou un método exótico, que é unha introdución de estranxeirismos no texto meta. Namentres

que no primeiro caso o tradutor achega o autor á cultura meta, no segundo caso o tradutor achega o lector máis ao estranxeiro (cultura de orixe).

3. A discrepancia entre domesticación e estranxeirización

No seu libro en colaboración con Taber, Nida gaba a estratexia doméstica mediante as súas ideas sobre equivalencia dinámica e reacción do lector. Segundo el, a equivalencia dinámica implica que:

the quality of a translation in which the message of the original text has been so transported into the receptor language that the response of the receptor is essentially like that of the original receptor. Frequently, the form of the original text is changed; but as long as the change follows the rules of back transformation in the receptor language, the message is preserved and the translation is faithful. (Nida & Charles R, 1986: 200).

É el quen afirma que cada lingua ten o seu propio enfoque para expresar o mesmo significado dado que, dende o seu punto de vista, é moi posible que un texto traducido produza reaccións equivalentes, pois todos os tradutores deben esforzarse en lograr a equivalencia natural ou dinámica no seu traballo. No libro *The Theory and Practice of Translation*, Nida e Taber (1986) explican que a equivalencia natural en tradución se debe realizar non só no significado dos termos, senón tamén no estilo. Ademais, no libro *From One Language to Another* (de Waard & Nida, 1986), Nida asegúranos que a equivalencia natural deberá actuar a modo de equivalencia funcional, un termo moito máis convincente debido a que en diferentes idiomas deben existir as mesmas ou semellantes funcións, aínda que os sistemas lingüísticos sexan diferentes. Dende este punto de vista, son as funcións da lingua as que fan posible a tradución.

Baseada no seu concepto «dynamic equivalence» Nida (1964) fai fincapé na idea de «Reader's responses» e considera que o obxecto da tradución é servir aos lectores ou aos receptores do idioma de destino. Deste xeito, o estándar da tradución acádase cando a reacción dos lectores do texto traducido se corresponde coa dos lec-

tores do texto orixinal. O devandito concepto de «Reader's responses» sitúase no centro teórico dos seus últimos escritos e os lectores ocupan sempre o primeiro lugar que hai que considerar. Así Nida mantén que:

Translating means communicating, and this process depends on what is received by persons hearing or reading the translation. Judging the validity of a translation cannot stop with a comparison of corresponding lexical meaning, grammatical classes, and rhetorical devices. What is important is the extent to which receptors correctly understand and appreciate the translated text (1993: 116).

A diferenza de Nida, Venuti (1995) defende a preferencia da tradución estranxeirizada e considera que a tendencia a realizar unha tradución orientada cara á cultura meta (que se caracteriza pola domesticación) é un resultado da práctica da tradución angloamericana. Para el, manter os elementos exóticos na tradución equivale a conservar a cultura estranxeira e tamén a enriquecer a cultura meta. Ademais, destaca que o emprego da estranxeirización impide a violencia etnocéntrica no texto orixinal, e na actualidade esta intervención estratéxica é necesaria para resistir a hexemonía da lingua e cultura inglesas e loitar contra a desigualdade no intercambio cultural. Por iso, Venuti conclúe que:

foreignizing translation in English can be a form of resistance against ethnocentrism and racism, cultural narcissism and imperialism, in the interests of democratic geopolitical relations (1995: 20).

Na China, o debate sobre este tema foi moi semellante, aínda que seguiu un patrón cultural dinámico propio. Dende finais do século XIX até hoxe en día, a loita entre *zhiyi* 质译 (tradución “directa”, “simple” ou “crúa”) e *wenyi* 文译 (tradución “adornada”, “retórica” ou “elegante”) nunca cesou. Segundo a tradición chinesa, subministrar experiencia é máis importante que propor unha teoría abstracta. Os expertos chineses sempre falaban da súa experiencia de tradución e apenas propuxeron un sistema de teoría. No século XIX, Yan Fu foi o pri-

meiro tradutor que presentou os libros científicos occidentais ao pobo chinés e afirmaba (Hai An, 2007) que na tradución o tradutor se debía concentrar en manter os elementos máis importantes seguindo o seu propio criterio e renunciando ao estilo orixinal. Pola súa banda, Lin Shu, que traduciu cento vinte novelas estranxeiras sen coñecer ningún idioma estranxeiro, tamén cría (Qian Zhongshu, 1981) que a reprodución da intención do autor e do contido xeral era máis esencial que preservar a forma. Xa no século XX, Lu Xun (1993), o primeiro escritor que empregaba o chinés moderno, coñecido coma “o pai da literatura moderna chinesa”, criticaba o estilo demasiado libre de Lin Shu e propuña o seu concepto de tradución crúa, argumentando que só este método podería romper as cadeas inherentes da cultura e lingua de destino e abrazar a cultura nova. Posteriormente, o lembrado escritor e tradutor Lin Yu Tang (Hai An, 2007) dixo que era necesario tentar reproducir o espírito do texto orixinal; se iso non fose posible, debía reproducir tanto o estilo coma o contido coa condición de adaptar ao texto aos costumes dos lectores meta. Outro tradutor, Fu Lei (1957), estaba de acordo con Lin Yu Tang e gababa a combinación da transmisión do estilo orixinal coa fluidez do idioma meta. A idea do tradutor Lin Yiliang (1974) tamén é moi semellante, xa que considera que o máis conveniente é elixir un estilo apropiado no idioma meta namentres se transmite o espírito do texto orixinal. Nos anos setenta Qian Zhong Shu (1993) expresou a súa opinión neste eido, enalzando a fidelidade de reprodución tanto na intención coma no estilo do texto orixinal, aínda que criticaba a ilexibilidade no texto meta.

4. A nosa análise das técnicas empregadas na tradución de *Cien años de soledad*

Cien años de soledad é a mellor novela escrita en español no século XX e cremos que non fai falla repetir o papel tan importante que tivo na historia da Literatura hispanoamericana. Até hoxe, xa se traduciu a decenas de idiomas no mundo e acadou unha grande sona polo seu xeito especial de narración, pola súa linguaxe exótica, pola presenza ao longo do seu texto de acontecementos fantásticos dentro da cotianidade etc. A primeira edición chinesa apareceu a comezos dos anos oitenta e posteriormente houbo outra edición. En 2010, o profesor de filoloxía española da Universidade Beijing,

Fan Ye, ofrece a terceira edición. Dende a década dos anos noventa, un segmento de *Cien años de soledad* incluíuse no texto para os alumnos de secundaria na China, e o seu característico Realismo máxico influíu nos escritores chineses contemporáneos e penetrou nas súas obras. Na actualidade, case todos os chineses nados despois dos anos oitenta poden lembrar o fantástico comezo desta novela: “Muchos años después, frente al pelotón de fusilamiento, el coronel Aureliano Buendía había de recordar aquella tarde remota en que su padre lo llevó a conocer el hielo.”

Dado que esta obra é tan importante e coñecida en China, coñecer a súa tradución atrae a nosa maior atención e interese. Primeiro, é obvio que a natureza, a sociedade, a cultura etc. da América latina son totalmente diferentes ás da China, porque a dificultade de atopar puntos comúns é tamén moi grande e isto reflíctese concretamente na tradución dos conceptos ou elementos propios da América latina e da China. Segundo, coñecer como os tradutores superan as barreiras é moi útil para a xente nova que quere traballar neste eido. No noso traballo, dadas as limitacións de espazo, centrarémonos na tradución dos animais, posto que este tema reflicte un culturema moi notable e importante. Consideramos, deste xeito, que este tema pode representar unha das maiores dificultades na tradución desta novela e, a partir del, poderemos coñecer as estratexias empregadas para a súa tradución. Co motivo de facilitar a nosa investigación, en primeiro lugar pomos o texto orixinal (TO), despois colocamos os tres textos meta (TM) e tras de cada texto meta ofrecemos a nosa tradución literal do TM correspondente para que os lectores vexan a diferenza entre o TM e o TO.

4.1 Análise da tradución dos animais

1. Caimán

Texto Orixinal (TO): “... sir Francis Drake se daba al deporte de cazar **caimanes** a cañonazos, que luego hacía remendar y rellenar de paja para llevárselos a la reina Isabel”.

Texto Meta 1 (TM1) Fan Ye: 从前有个弗兰西斯·德拉克爵士，曾在那儿开炮轰击鳄鱼消遣；他叫人在轰死的鳄鱼

肚里填进干草，补缀好了就送去献给伊丽莎白女王。

“Érase una vez había un Sir Francis Drake que se divertía allí mediante la caza del **cocodrilo** a cañonazos; y pedía a otras personas rellenaran los **cocodrilos** muertos de paja y remendarlos para entregarlos a la reina Isabel”.

TM2 Huang Jing Yan: 弗郎西斯德雷克爵士曾在那里用炮弹猎鳄鱼取乐，然后在猎到的鳄鱼里塞上干草，缝补好后去献给伊丽莎白女王。

“Sir Francis Drake se divertía allí con la caza del **cocodrilo** a cañonazos, luego rellanaba los **cocodrilos** cazados de paja, los cosía y los entregaba a la reina Isabel.”

TM3 Gao Chang Rong: 从前有个弗郎西斯德雷克爵士，曾在那儿开炮轰击鳄鱼消遣，他叫人在轰死的鳄鱼肚里填进干草，补缀好了就拿去献给伊丽莎白女王。

“Érase una vez había un Sir Francis Drake que se divertía allí cañoneando a los **cocodrilos**; pidió a otras personas rellenar los **cocodrilos** muertos de paja, remendarlos, y entregarlos a la reina Isabel.”

“Caimán” é un xénero da familia dos *Alligatoridae* que pertence a unha familia de réptiles crocodilianos e se distribúe exclusivamente na América latina. É moi semellante ao crocodilo, mais non é o mesmo animal porque esta especie ten un maxilar máis curto. Na China existe só unha especie da familia dos *Alligatoridae* e, ademais, chámasele dragón da terra. Na actualidade, oficialmente chámase caimán chinés. Atopamos que, nos nosos tres textos meta, se traduce “caimán” por “鳄鱼”, que significa crocodilo. Aquí consideramos que os tradutores están de acordo en empregar a técnica da xeneralización da estratexia de domesticación para solucionar un concepto que non existe no idioma meta. E, desde xeito, aseguran a comprensión do lector, xa que a maioría dos chineses nin sabe cal é a diferenza entre caimán e crocodilo nin coñece as subespecies de crocodilos. Se o traducimos por caimán americano, para o noventa por cento dos lectores esta denominación non significará nada, porque ningún viu un caimán americano na súa vida agás os expertos.

2. Guacamaio

TO: “Trataban de aplazar con esa precaución la necesidad de seguir comiendo **guacamayas**”.

TM1 Fan Ye: 他们采取这个预防措施，是想延缓以**金刚鹦鹉**充饥的时间;...

“Al tomar esta medida preventiva, querían retrasar el tiempo de comer **guacamaya**...”

TM2 Huang Jing Yan: 他们想用这个方法，把不得不连续吃**金刚鹦鹉**的日子推迟一点。

“Ellos quieren usar este método para retrasar la llegada de la jornada continua, en la cual ellos tiene que comer **guacamayas**”.

TM3 Gao Chang Rong: 他们采取这个预防措施，是想延缓以**金刚鹦鹉**充饥的时间。

“Ellos toman esta precaución para posponer un poco el tiempo de comer **guacamayas**”.

Antes do século XX, ningún chinés tivera a oportunidade de ver un “guacamaio” en persoa, porque esta especie de aves da familia dos papagaios só vive en América. Entón, en chinés, só existe a palabra correspondente a “papagaio”, que é “**鸚鵡**”, e cando os expertos tentaron presentar este xénero das aves aos chineses, nomeárono “**金刚鸚鵡**” que se forma con dúas palabras: “**金刚**” e “**鸚鵡**”. A palabra “**金刚**” é unha palabra que, principalmente, aparece nos textos budistas e se adoita empregar nas metáforas. Orixinalmente é o nome alternativo de diamante e indica “poderoso”, “resistente”, e “marabilloso”. Nomeárono así, dado que o “guacamaio” é a especie de papagaio máis grande e con plumaxe de cores vistosas. No noso texto meta, todos empregan a palabra “**金刚鸚鵡**” e a técnica empregada pertence á adaptación da estratexia de domesticación.

3. Lura

TO: “...el cuerpo de Melquíades abandonado al apetito de los **calamares**”.

TM1 Fan Ye: ...也忘了葬身**鱼腹**的梅尔加德斯。

“...también se le ha olvidado Melquíades, que murió en el vientre del **pez**”.

TM2 Huang Jing Yan: ...忘掉了被人丢弃而落入**乌贼**腹内的**墨尔基阿德斯**的遗体。

“... se le olvidan los restos de Melquíades abandonados al vientre de los **calamares**”.

TM3 Gao Chang Rong: ...也忘了葬身**鱼腹**的梅尔加德斯。

“...también se le olvidó Melquíades que murió en el vientre del **pez**”.

Durante moito tempo na historia da China, a civilización foi agrícola. É dicir, que na civilización chinesa había unha agricultura altamente desenvolvida e dende a cal se xeraban as visións do mundo ou ideoloxía, as crenzas, os valores, os costumes, as leis e institucións etc. Comparada coa civilización marítima, comercial e expansiva dos países de Europa como Inglaterra, Holanda etc., existe unha grande diferenza no pensamento e coñecemento sobre o mundo. E máis concretamente, esta diferenza reflíctese na asociación das palabras, por exemplo, na palabra “lura” no noso texto. Na antiga China, a maioría do pobo traballaba no agro para cultivar as plantas como o arroz, o trigo etc. Polo tanto, pouca xente coñece as especies mariñas e iso causa que, nas crenzas ou mitoloxía chinesa, non poidamos atopar os correspondentes aos monstros mariños occidentais. “Lura” no chinés si existe, mais para os chineses esta especie non está vinculada a un monstro que come os restos dos mariñeiros. Con todo, cando alguén morre na mar, na cultura chinesa o devandito suceso xeneralízase como «morrer no ventre do peixe». Neste proverbio, peixe é un nome xeral que se refire a todas as especies mariñas, non importa se é grande ou pequena, se é carnívora ou herbívora.

No TM1 e no TM3, os autores empregaron a técnica de adaptación para solucionar o problema, namentres que o TM2 fai unha tradución literal que leva un matiz exótico. Non podemos dicir que a tradución no TM2 teña un problema grave, porque dende o punto de vista de enriquecer a cultura meta e abrir a vista do lector de destino, o TM2

é unha boa edición. Aínda que se empregamos a lexibilidade e a fluidez da lectura como primeiro criterio, o TM1 e o TM3 son perfectos.

4. Iguana

TO: “Tenían el temor de que aquellos saludables cabos de dos razas secularmente entrecruzadas pasaron por la vergüenza de engendrar **iguanas**”.

TM1 Fan Ye: 几百年来，两族的人是杂配的，他们生怕这两个健全的后代可能丢脸地生出一只**蜥蜴**。

“Durante siglos, los miembros de las dos familias fueron entrecruzados, y temen que estos descendientes sanos puedan vergonzosamente dar a luz un lagarto”.

TM2 Huang Jing Yan: : 他们担心，几百年来相互联姻的两个家族的这一对健康的根苗，会遭遇生养**蜥蜴**的耻辱。

“Temen que los dos miembros sanos de las dos familias que durante siglos mantenían matrimonio mutuo entre ambas, puedan sufrir vergüenza por dar a luz un **lagarto**.”

TM3 Gao Chang Rong: 几百年来，两族的人是杂配的，他们生怕这两个健全的后代可能丢脸地生出一只**蜥蜴**。

“Durante siglos, las dos familias fueron entrecruzadas, les da miedo que estos dos descendientes sanos den a luz un **lagarto**”.

Nos tres texto meta, “iguana” traduciuse por lagarto, porque é moito máis coñecido que o seu nome formal. No idioma meta existe unha palabra correspondente a “iguana”, pero emprégase só nos textos académicos ou formais e en eidos da investigación científica. En canto a "lagarto", é un nome moi xeral que designa un grupo amplo de réptiles e non é igual que “iguana” no idioma orixinal, dado que esta última incluso se pode referir a outra especie de réptil: por exemplo, na América Central esta palabra emprégase para denominar aos crocodilos. Parécenos que nesta situación os tres tradutores chegaron ao acordo de domesticar a palabra orixinal e coincidimos en que é moi necesario. Existen dúas razóns principais. Primeiro, no

texto orixinal emprégase a metáfora “engendrar iguanas” para indicar que o matrimonio está formado por parentes próximos. Na China, non se atopa ningunha metáfora semellante e, en consecuencia, a devandita expresión é demasiado exótica para ser comprendida na cultura meta. Segundo, se traducimos a frase orixinal literalmente, os lectores pérdense e son incapaces de asociar a que animal se refire e prodúcese ilexibilidade no texto meta.

5. Armadillo

TO: ‘—No es sólo eso—rebatía Amaranta—. Es que nacen los hijos con la cola de puerco’. Aureliano José era sordo a todo argumento. ‘—Aunque nazcan **armadillos**—suplicaba’”.

TM1 Fan Ye: “问题不光是许可，”阿玛兰塔反驳。“这样生下的孩子都有猪尾巴。”对她所说的道理，奥雷连诺·霍塞根本听不进去。“哪怕生下**鳄鱼**也行，”他说。
‘el problema no es si está permitido,’ rebatía Amaranta. ‘Es que los niños que nacen de esta manera tiene cola de puerco’. Aureliano José no escucha su argumento. Él dice: ‘no me importa incluso nacer **tortuga caimán**’.

TM2 Huang Jing Yan: “不单为这个，”阿玛兰塔抢白他，“还因为生下的儿子会有猪尾巴的。”奥雷连诺·霍塞对此充耳不闻。“就是生下个**穿山甲**也没关系，”他苦苦哀求。
“‘No es sólo por eso’ Amaranta le rechazó, ‘sino también es porque nacen los hijos con cola puerca. ‘Aureliano José no hace caso a ésto. Él suplica: ‘No hay problema incluso si nace un **pangolín**’”.

TM3 Gao Chang Rong: “问题不光是许可，”阿玛兰塔反驳“这样生下的孩子都有猪尾巴。”对她所说的道理，奥雷连诺·霍塞根本听不进去。“哪怕生下**鳄鱼**也行，”他说。
“‘el problema no es si está permitido,’ rebatía Amaranta. ‘Es que los niños que nacen de esta manera tienen cola de puerco’. A Aureliano José no le interesa su argumento. Él dice: ‘no me importa incluso nacer **cocodrilo**’”.

Que é un armadillo? Parécenos que, non só para os tradutores, senón tamén para os lectores, o “armadillo” é unha especie de animal moi descoñecida. Para traducir este mamífero, os textos de destino contan con tres edicións diferentes e ningunha delas ofreceu unha tradución con éxito. Por unha banda, para os lectores chineses este animal é coma un monstro que só aparece en historias fabulosas, xa que esta novela, en si mesma, é una mestura de realidade e mitoloxía. Ao recorrer ao dicionario, atopamos o seu nome “犛狨”, o cal, posiblemente, non ten sentido para o noventa por cento dos lectores, e, dado que é unha palabra moi estraña, é moi probable que un lector normal incluso descoñeza a súa pronunciación. En realidade, “armadillo” é unha familia de mamíferos placentarios da orde “Cingulata” cunha coiraza dorsal formada por placas xustapostas, cunha cola bastante longa e extremidades curtas. Ademais, atópase case exclusivamente na América latina.

O TM1 vincula este animal coa tartaruga caimán e o TM3 relaciónao co crocodilo; en ambos os dous cometeuse un grande erro. No caso do TM2, aínda que pangolín comparte moitas características co “armadillo”, é outro xénero de mamífero totalmente diferente. Clasificamos a técnica dos tradutores como adaptación e a estratexia como domesticación.

6. Dragón

TO: “...su barco había vencido un **dragón** de mar en cuyo vientre encontraron el casco, las hebillas y las armas de un cruzado”.

TM1 Fan Ye: 船员们杀死了一条**海龙**，在它的肚子里，他们发现了十字军骑士的钢盔、钮扣和武器。

“...los marineros mataron un **dragón de mar**, y en cuyo vientre encontraron el casco, las hebillas y las armas de un cruzado”.

TM2 Huang Jing Yan: 他们那条船战胜了一条**海龙**，在它的肚子里发现一名十字军士兵的头盔，一些搭扣和兵器。

“...su barco venció un **dragón de mar**, y en su vientre encontraron el casco, unas hebillas y armas de un cruzado”.

TM3 Gao Chang Rong: 船员们杀死了一条**海龙**,在它的肚子里,他们发现了十字军骑士的钢盔,钮扣和武器。

“...los marineros mataron un **dragón de mar**, y en su vientre encontraron el casco, las hebillas y las armas de un cruzado”.

Dentro dos casos analizados, este é o único que na cultura meta e na orixinal coincide, aínda que nas dúas culturas este animal fabuloso non conta co mesmo grao de asociación e popularidade. Dado que na cultura meta existe un concepto correspondente, aquí non hai dificultade ao traducir o texto orixinal.

7. Coiote

TO: “...expulsó a los niños de la casa, aullando como un loco, y azotándolos sin misericordia, como no lo hubiera hecho con una jauría de **coyotes**”.

TM1 Fan Ye: 他连忙抄起一根藤条,疯子般地大声号叫使出对付**豺狼**也不可能使出的狠劲抽打自己的这些宠儿,把一群野男孩赶出了房子。

“Él cogió un bastón, aullando como un loco, azotó a los niños como no lo hubiera hecho con **los chacales y lobos**, y los expulsó de la casa”.

TM2 Huang Jing Yan: 手执鞭子像疯子似的狂叫着把孩子们哄出去,一边无情地抽打他们,就是打一群**狼**也不会这么狠毒。

“Cogió un látigo, chillando como un loco, expulsó a los niños de la casa, mientras los azotó como no lo hubiera hecho con los **lobos**”.

TM3 Gao Chang Rong: 他连忙抄起一根藤条,疯子般地大声号叫,使出对付**豺狼**也不可能使出的狠劲抽打自己的这些宠儿,把一群野男孩赶出了房子。

“Él cogió un bastón enseguida, chillando como un loco, gol-

peó a los niños como no lo hubiera hecho con **los chacales y lobos**, y los expulsó de la casa”.

En chinés existe o nome correspondente para “coiote”, pero é pouco coñecido, xa que este xénero de animal só se pode atopar na América do Norte e na América Central. No TM2, o tradutor fixo unha xeneralización e o traduciú por "lobo", que é o parente próximo de “coiote”. En canto ao TM1 e ao TM3, “coiote” converteuse en chacal e lobo. Chacal é unha especie moi similar ao “coiote” norteamericano e distribúese en África, Asia e o sueste de Europa. Dado que o chacal e o lobo son moi semellantes en aparencia, a miúdo os chineses confúndenos e considéranos animais malignos porque sempre atacan as ovellas. En chinés existen moitas palabras para designar estes dous animais, que adoitan aparecer xuntos e representan o mal. Clasificamos a técnica do TM1 como xeneralización e a do TM2 e a do TM3 como adaptación.

4.2 Análise das técnicas de tradución empregadas polos tradutores

Primeiro ofrecemos unha táboa para facer un resumo das técnicas empregadas e tamén para facilitar a comprensión dos lectores.

Os exemplos	TM1	TM2	TM3
Caimán	Xeneralización	Xeneralización	Xeneralización
Guacamaio	Adaptación + Equivalencia	Adaptación + Equivalencia	Adaptación + Equivalencia
Lura	Adaptación	Tradución literal	Adaptación
Iguana	Adaptación	Adaptación	Adaptación
Armadillo	Adaptación	Adaptación	Xeneralización
Dragón	Tradución literal	Tradución literal	Tradución literal
Coiote	Xeneralización + adaptación	Xeneralización	Xeneralización + adaptación

Nesta táboa atopamos os seguintes puntos en común dos tradutores ao trasladar as palabras orixinais aos textos meta:

En primeiro lugar, atopamos o emprego da adaptación, que implica expresar unha mensaxe orixinal nun xeito propio do idioma meta. Se analizamos este emprego con máis detalle, atopámonos con dous subtipos: namentres que un aínda contén o matiz exótico (aínda que sexa unha expresión do idioma meta), o outro é totalmente domesticado. Por exemplo, no caso de “lura”, o TM1 e o TM3 empregaron unha palabra feita para substituír a expresión orixinal. En canto a “guacamaio”, todas as traducións sucederon deste xeito. Respecto ao caso de “armadillo”, a edición do TM1 é “tartaruga caimán”, que está cheo de matiz exótico, aínda que si é un termo coñecido polos chineses, namentres que no TM2, o “pan-golín” é moito máis familiar para os lectores meta. Na nosa opinión, a tendencia a manter o estilo orixinal da novela permite aos tradutores tentar preservar o estilo exótico e fabuloso, e isto forma a base da súa estratexia que é a estranxeirización.

En segundo lugar, abordamos o emprego da xeneralización. Compréndese que, se un animal non existe na cultura meta, será moi difícil explicarllo aos lectores meta. Nestes casos, buscar un animal máis representativo que substitúa ao orixinal sempre foi a primeira opción para os autores. Isto reflíctese en moitos exemplos como o de “cociote”, ou o de “caimán”.

En terceiro lugar, en todas as traducións atopamos a carencia da técnica de descrición, que tamén é moi común cando os tradutores procuran introducir un novo concepto na sociedade meta. Por exemplo, avión en chinés denomínase “飞机”, que está formado por “飞” (voar) e “机” (máquina). Sorprendeunos que, en ningún dos sete casos, se empregase esta técnica: por exemplo, canto a “caimán”, poderíamos traducilo simplemente por crocodilo americano. Parécenos que hai dúas razóns posibles para que isto non sucedese: primeiro, a descrición é un método útil, pero con prexuízo ao estilo do texto orixinal. A través desta técnica, o tradutor emprega os conceptos existentes do idioma meta para presentar un concepto novo; pois, dende o punto de vista da eficiencia, é unha opción especialmente boa ao traducir os textos científicos ou as instrucións dalgún produto que sexa industrial ou agrícola. Non obstante, cando a empregamos na tradución dunha novela cun es-

tilo tan especial coma *Cien años de soledad*, pérdese o matiz fantástico e exótico do texto orixinal. Segundo, os tres tradutores teñen intención de preservar o espírito da novela. Entre garantir a lexibilidade e fluidez do texto meta e preservar o espírito do texto orixinal existe un dilema. Se gañamos nun perdemos no outro. Na nosa investigación, atopamos que o que os tradutores intentan buscar é unha vía intermedia. Polo tanto, eles prefiren non empregar técnicas que sacrifiquen o espírito da novela orixinal.

5. Conclusión

A comunicación intercultural e a transmisión da mensaxe orixinal poden levarse a cabo por diferentes xeitos e métodos, os cales son útiles e practicables dependendo dos distintos contextos. Segundo a teoría *skopos* de Vermeer (1983), na súa análise, o tradutor pode adoptar as técnicas de domesticación ou estranxeirización de todos os factores que poden afectar aos lectores meta. A domesticación e a estranxeirización son dúas opcións posibles e non podemos dicir cal é mellor e cal é peor a través dunha simple comparación entre elas. Ademais, a controversia entre ambas as dúas non nos permite nin sequera considerar cal é a correcta ou incorrecta, porque os criterios cambian en diferentes situacións ou con distintos motivos. A diferenza soamente existe na porcentaxe do emprego das dúas.

No noso traballo atopamos que, dentro dos tres textos metas, existen dúas tendencias: unha é a de manter o matiz exótico e a outra é, totalmente, a de domesticar. Por exemplo, no caso de lura, guacamaio e armadillo, nótase a preferencia da estranxeirización do TM1 e da domesticación do TM2. Consideramos que isto se reflicte na estratexia escollida polos tres tradutores. Tamén nos sorprende polo emprego da xeneralización na tradución. Nos casos de coiote e caimán, os autores coinciden en empregar un animal máis representativo para substituír o orixinal, xa que estes dous animais non existen na cultura meta. E en terceiro lugar, abordamos a carencia da técnica de descrición, que é un xeito moi común de introducir un novo concepto na sociedade meta. Cremos que isto representa a intención de preservar o estilo especial da novela orixinal e evitarlle un prexuízo. Consideramos que os tra-

dutores se preocupan por non perder o matiz fantástico e exótico da novela e o que fan é descubrir unha vía intermedia entre domesticación e estranxeirización.

Entón pensamos que pór demasiada énfase nunha destas dúas estratexias non é científico e, ademais, é unilateral. Dado que as técnicas implicadas en cada unha delas teñen as súas peculiares características e vantaxes, debemos velas dende un punto de vista dinámico e determinar que técnica se empregará nunha tradución. Na maioría dos casos, o tradutor busca unha vía intermedia e sutil ao resolver os problemas, tal e como os descubrimos na nosa investigación.

Referencias Bibliográficas

- DE WAARD, Jan & Eugene A, NIDA. 1986. *From One Language to Another: Functional Equivalence in Bible Translating*. Nashville: Thomas Nelson Inc., 1986.
- EVEN-ZOHAR, Itamar. 1990. *Polysystema Studies*, Durham: Duke University Press, *Poetics Today*, Volume 11, number 1, 1990.
- FU Lei. 1957. “翻译经验点滴” [Puntualizacións da experiencia da tradución], en *文艺报* [Arte e Literatura], Vol. 30. 5, 1957.
- GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. 1984. *Cien Años de Soledad*. Trans. Gao Changrong. *百年孤独* [Cien Años de Soledad]. Beijing: October Art and Literature Publishing House, 1984.
- GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. 1989. *Cien Años de Soledad*. Trans. Huang Jingyan, Shen Zhengguo & Chen Quan. *百年孤独* [Cien Años de Soledad]. Shanghai: Shanghai Translation Publishing House, 1989.
- GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. 2011. *Cien Años de Soledad*. Trans. Fan Ye. *百年孤独* [Cien Años de Soledad]. Shanghai: Nan Hai Press Company, 2011.
- HEWSON Lance & JACKY Martin. 1991. *Redefining Translation: the Variational Approach*. Nova York: Routledge, 1991.
- LEFEVERE, André. 1997. *Traducción, Reescritura y la Manipulación del Canon Literario*. Salamanca: Ediciones Colegio de España, 1997.
- LIN Yiliang. 1974. *林以亮论翻译* [Sobre a tradución]. Taipei: Chih Wen, 1974.

- LU Xun. 1993. *且介亭杂文二集* [Antología nº2 de Qie Jie Ting]. Beijing: People's Literature Publishing House, 1993.
- MAYORAL ASENSIO, Roberto. 2000. "La Traducción de Referencias Culturales", en *Sendeban. Boletín de la Facultad de Traductores e Interpretes de Granada*. Vol: Núm: 10/11, pp 67-88
- MOLINA MARTÍNEZ, Lucía. 2006. *El Otoño del Pingüino: Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas*. Castelló de la Plana: Publicaciones de la Universitat Jaume I, 2006.
- MUNDAY Jeremy. 2001. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Nova York: Routledge, 2001.
- NEWMARK, Peter. 2004. *Approaches to Translation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 2004.
- NIDA Eugene A. 1964. *Toward a Science of Translation with Special Reference to Principles and Procedures involved in Bible Translation*. Londres: Leiden, 1964.
- NIDA Eugene A. 1993. *Language, Culture, and Translating*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 1993.
- NIDA Eugene A. e TABER, Charles R. 1986. *La Traducción: teoría y práctica*. Madrid: Ediciones Cristiandad, 1986.
- QIAN Zhongshu. 1981. *林纾的翻译* [La Traducción de Lin Shu]. Beijing: The Commercial Press, 1981.
- SHAW R. Daniel. 1988. *Transculturation: The Cultural Factor in Translation and Other Communication Task*. Pasadena: William Carey Library, 1988.
- SHUTTLEWORTH, Mark & COWIE, Moira. 1997. *Dictionary of Translation Studies*. Manchester: St. Jerome Pub., 1997.
- VENUTI, L. (ed.) 1995. *The Translator's Invisibility: A history of Translation*. Londres e Nova York: Routledge, 1995.
- VERMEER, Hans J. 1983. *Translation Theory and Linguistics*, en P. Roinila, R. Orfanos & S. TIRKKONEN-CONDIT, (eds.) *Häkökohtia käännämisen tukimuksesta*. Joensuu: University, 1983.

